

odniesieniu do duchowieństwa, jak i pozostałych wiernych, a którą od IV w. powszechnie stosowano w Kościele łacińskim i greckim. Sam św. Cyprian powiada w jednym z listów, iż przyznawał niektórym spośród wiernych tytuły i zaszczyty *ut et sportulis iisdem cum presbyteris honorentur et divisiones mensurnas aequatis quantitibus partiantur*, w swojej podstawowej warstwie odwołujące się prawdopodobnie do zasad obowiązujących jeszcze w pierwotnym Kościele<sup>14</sup>. Zdaniem św. Cypriana rola Kościoła i jego przedstawicieli, a więc i biskupów, polegała w głównej mierze na organizowaniu skutecznej pomocy tak w sytuacjach nadzwyczajnych, a więc najazdów barbarzyńców, epidemii, klęsk głodu itp., jak i w okresach wolnych od podobnych zagrożeń, mimo to wymagających natychmiastowej integracji, kiedy to Kościół otrzymane od ludzi bogatych nadwyżki dóbr w ramach ponownej redystrybucji przekazywał najuboższym. Biskup stawiał się zatem swego rodzaju kuratorem albo inaczej gubernatorem, na którym spoczywał obowiązek zapewnienia opieki wszystkim wiernym znajdującym się na pokładzie okrętu – Kościoła oraz troskliwym gospodarzem w ewangelicznej gospodarce wszelkich dóbr pochodzących od Boga<sup>15</sup>. Korzystał on przy tym z pomocy osób duchownych różnych szczebli, które z racji licznych niebezpieczeństw związanych z dysponowaniem poważnymi sumami, musiały być osobami prowadzącymi skromny tryb życia oraz całkowicie godnymi zaufania i oddanymi swojej pracy (*divinis rebus et spiritalibus occupati*). Nie powinny ich zajmować jakiegokolwiek sprawy ziemskie (*terrenas et saeculares actus*), a zwłaszcza nie mogli oni zasadniczo prowadzić działalności zarobkowej, a więc także i handlowej, która wywołując *avaritia* nie tylko, że odciąga od Boga, ale i uniemożliwia w praktyce właściwe wykonywanie swoich obowiązków przez kler<sup>16</sup>.

<sup>14</sup> Por. *Didascalia apostolorum* II 45nn.; Tertullianus, *Apologeticum* 39, 5; *De praescriptione* 30; Cyprianus, *Ad Quirinum* 3, 100; 3, 111; *De opere et eleemosynis* 15; *Epistula* 1, 1; 8,1; 13; 15, 3; 39, 5; 63, 3. Szerzej na ten temat zob. Seipel, dz. cyt., s. 70nn., 237nn.; A.H.M. Jones, *Church finances in the fifth and sixth centuries*, JTS 11(1960) 84-95; R.M. Grant, *Christen als Bürger im römischen Reich*, Göttingen 1981, 157nn.; Śrutwa, *Majątek*, dz. cyt., s. 11nn.; tenże, *Praca*, dz. cyt., s. 209nn., 221; U. Neymeyr, *Die christlichen Lehrer im zweiten Jahrhundert. Ihre Lehrtätigkeit, ihr Selbstverständnis und ihre Geschichte*, Leiden-Köln 1990, 213.

<sup>15</sup> Por. Cyprianus, *De oratione dominica* 19; *Epistula* 1, 59; 61, 1nn.; 66, 5; 71, 4; J. Wagner, *Idealy społeczne wczesnego chrześcijaństwa*, ŻM 12(1962) nr 3(4), 79nn.; M. Żywczyński, *Szkice z dziejów radykalizmu chrześcijańskiego*, Warszawa 1976, 29nn.; Śrutwa, *Praca*, dz. cyt., s. 88, 231.

<sup>16</sup> Por. *De lapsis* 6; *Epistula* 1, 1; 15, 3; A. Bigelmair, *Die Bedeutung der Christen am öffentlichen Leben in vorkonstantinischer Zeit*, München 1902, 293nn.; G. Theißen, *Legitimation und Lebensunterhalt. Ein Beitrag zur Soziologie urchristlicher Missionare*, "New Testament Studies" 21(1975) 192-221; M. Giaccherio, *Aspetti economici fra III e IV secolo. Prestito ad interesse e commercio nel pensiero dei Padri*, "Augustinianum" 17(1977) 25-37.